

הללו מקובלים כלל ורחוקים מן האמת אבל מה שנראה נכון הוא דהכי פירושו מתחלה כתב אם יש בפתיחתו כוזה אף על גב דאיכא ספק אם נשתנית זורתה אי נמי אפילו ודאי נשתנית או שניכר שהן פת וצבור לנו שלא נשתנית זורתה אף על פי דאיכא ספק אי אית זהו כוזה אי נמי אפילו ודאי אין צהן כוזה כיון דאיכא חדא לטיבותא בודאי צהן ספק כלל מצרך עליה המוציא ושגש ברכות אחר כך אמר ואם אין צהן כוזה בודאי אף על פי דאיכא ספק אם נשתנית זורתה אם לאו או שעברה זורת הפת צבישול בודאי אף על פי דאיכא ספק אם אית צהן כוזה אם לאו מצרך עליה זורת מיני מזונות דכיון דאיכא חדא לריעותא בודאי וצדיק נמי איכא ספק חיישינן דילמא צדיק נמי הוי לריעותא ולמד הרב מה שכתב בחדא לטיבותא

גדול של חכמים ושל סופרים וצוללם הנשר הגדול הה"ר יצחק אברבנאל זלה"ה וצעני כולם הוכשר דרך זה יותר מכל מה שפירשו סס. גס' הרב הגדול מוהר"ר יהודה ר' שושן זלה"ה פירש כן. ואני צעניי ראיתי שאע"פ שפירוש זה הוא מדויק בלשון הרמב"ם שכתלה כתב לשון שינוי ובסוף כתב לשון העברה אין למילוקים אלו עיקר בגמרא: ור"בן נ"ל דהכי פירושו הפת שפתת אותה פתים וצולה או לשה והתחיל לפרש מאי דסליק מיניה דהיינו אם לשה ולפיכך לא הולך בו אלא חדא לטיבותא דהיינו שיהא בפתיחתו כוזה אע"פ שנשתנה זורת הפת או שניכר שהן פת אע"פ שאין בהם כוזה מצרך המוציא. והרב מפרש מאי דפתח ציה דהיינו אם ציולה ולפיכך כתב בחדא לריעותא קני כלומר שאם אין בו כוזה אע"פ שניכר שהוא פת או אם עברה זורת הפת צבישול אע"פ שיש בו כוזה מצרך זורת מיני מזונות ולמד מה שכתב בצבא דלשה במרק מהיאה דחב"ל וכו' שעת דאמר אע"פ שאין בפירוקו כוזה מצרך המוציא וכו' דאמר והוא דאיכא עליהו תורתא דנהמא וכדברי המפרשים דחב"ל היינו שלש הפירוקין במרק צלי ציול דרבא לא מצריך דלהו עליהו תורתא דנהמא אלא צלית זהו כוזה אצל אי אית זהו כוזה אע"פ דלית עליהו תורתא דנהמא אלא צלית זהו כוזה אצל אי אית זהו כוזה וצבא שניה למדה מדמניא (זו). הכוסס את החטה מצרך זורת פרי האדמה טחנה אפאה וצולה בזמן שהפרוסות קיימות מצרך המוציא ושגש ברכות ואם אין הפרוסות קיימות מצרך זורת מיני מזונות וצרכה אחת מעין שלש ומפרש בירושלמי (פ"ו ה"א) דפרוסות קיימות היינו שיש בהם כוזה וסובר הרמב"ם שאע"פ שיש בהם כוזה צענין דלהו זהו תורתא דנהמא מאחר שהן מצולות כנ"ל [טז]:

מבושל אלא שהוא מחובר על ידי דבש או מרק אם יש בפרוסות כוזה מברך עליו המוציא אפילו אין לו תואר לחם ואם אין בהם כוזה אם יש בהן תואר לחם מברך עליו המוציא ואם אין בהם תואר לחם מברך בורא מיני מזונות (ה) ואם אינו לא מבושל ולא מחובר אלא מפורר דק דק אף על פי שאין בו כוזה ולא תואר לחם מברך עליו המוציא ושגש ברכות דכיון שהוא פת בפני עצמו אינו יוצא לעולם מתורת פת: יג (ו) כל דבר שבלילתו עבה אפילו בשלו במים או טגנו בשמן לחם גמור הוא וחייב בחלה ומברכין עליו

בודאי דמצרך עליה המוציא ושגש ברכות מהך דרבא דאמר והוא דאית ציה תורתא דנהמא בודאי ומהך דירושלמי דמפרש דהא דמניא דצפרוסות קיימות צבישול מצרך עליו המוציא היינו שיש בהם כוזה וממילא נשמע דבדאיכא חדא לריעותא בודאי וצדיק איכא ספק אינו מצרך אלא זורת מיני מזונות וזהו עלו דברי הרמב"ם כהוגן ומדויק לשונו האם שמה שכתב תחלה או שניכר שהן פת ולא נשתנית זורתה כלומר שניכר היטב שלא נשתנית זורתה כלל ושאיין ספק זה וכן מה שכתב בספיה או שעברה זורת הפת צבישול האריך לומר צבישול וגם אמר שעברה לצאר דרבה לומר דאין ספק שעברה זורת הפת לגמרי כגון צבישול דרגילות הוא על ידי ציול שעברה זורתה ואין בו ספק כן נראה לי נכון והכי נקטינן:

ח ב"ר דבר שבבייתו עבה וכו'. הכי תנן צפרק קמא דחלה תחילתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה דפירוש דתחילה צללה עבה וסופה מטגנה צשמן או מצללה צמים חייבת וכתב הרא"ש לשם דרבינו חס מפרש דלעולם חייבת אפילו היה מתחלה דעתו לצולה או לטגנה צשמן ורבינו שמשון מפרש הך משנה דוקא דכשצללה עבה היתה דעתו לאפותה בתנור ואחר כך נמלך וטגנה צשמן דנחר דעתו דמעיקרא אזלינן אבל אם מתחלה כשצללה עבה היתה דעתו לצולה או לטגנה צשמן פטורה ומחלוקת זו כתבה רבינו בורה דעה (רי"ט) קיימן שכ"ט צדין חלה ושמשקנת הרא"ש כר"ש וכתב עוד דכשדעתו לצולה ולאפות ממנה מעט כולה מתחייבת בחלה על ידו ושכן היה מנהג מהר"ם מרוטנבורג וכו' אבל כאן צדין המוציא קיאר וכתב בצמס כל דבר שבלינתו עבה וכו' והוא לומר דכשעה שצללה היה דעתו לאפותה בתנור ואחר כך נמלך וכו' דבהא אף רבינו שמשון מודה דנחר דעתו דמעיקרא אזלינן וחייבת בחלה ומברכין עליה המוציא כדפירשתי: ודב"י לאחר שהביא סוגיית התלמוד והפוסקים כתב זה לשונו ומכל מקום יש לתמוה למה קמס כאן דבריו כדעת רבינו חס כיון דהרא"ש והרמב"ם סברי כר"ש ודאי דהכי נקטינן ואם כן כדבריו היה לו לסתום עכ"ל וסגנה יראה מלפני השליט דרבינו כאן ודאי אין דעתו לפסוק כרבינו חס אלא מיירי צנמלך דהיינו שעשה מתחילה עיסה דבלינתה עבה דאפילו נמלך אחר כך וצלו צמים או טגנה צשמן לחם גמור הוא וחייב בחלה וצברכת המוציא דדין זה כולי עלמא מודו ציה ותו איכא למומר דאף על פי שכתבו התוספות צפרק כל שעה דלרבינו חס כסם שחייבת בחלה צתחלתה עיסה וסופה סופגנין הכי נמי מצרכין

יג ב"ר דבר שבבייתו עבה אפילו בשלו במים או טגנו בשמן לחם גמור הוא וכו'. צפרק כל שעה (פסחים זו). גרסינן תנן החס (חלה פ"א מ"ד) הדובצנין והסופגנין ואסקריטין וחלת המצרת פטורים מן החלה אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה ואמרינן החס דצברתית ולצסוף הדציק כולי עלמא לא פליגי דחייב בחלה דנהמא הוא כי פליגי כשהדציק ולצסוף הרחית ריש לקיש סבר כמעשה חמה הן ופטורים ורבי יוחנן סבר כמעשה אילפס הן לא שנה הרחית ולצסוף הדציק לא שנה הדציק ולצסוף הרחית נהמא הוא וחייב בחלה. וכתב הרא"ש (שם סי' טו) שרבינו חננאל פסק כריש לקיש אבל הוא ז"ל נראה לו דהלכה כרבי יוחנן וכן פסק בשאלמות (פ"ו טו שאלמת עו) וכן פסקו התוספות (שם: ד"ה דו"ע) וכן פסק הרמב"ם צפ"ו מהלכות חלה (ה"ג). והרי"ף (י"א): כתב שמי הסברות צפרק כל שעה ולא הכריע ומכל מקום נראה שדעתו נוטה לפסוק כרבי יוחנן וכן כתב רבינו צספר יורה דעה (סי' שט) שהרי"ף פסק כרבי יוחנן. והכי נקטינן: וכתבו התוספות (שם) צסם ר"י דעל ידי משקה מודה רבי יוחנן דמעשה אילפס פטורין ואין מצרכין עליהם המוציא כדמוכח בירושלמי דחלה פרק קמא (ה"ה) אמר רבי יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה ומצרכין עליו המוציא ריש לקיש אמר אינו חייב בחלה ואין מצרכין עליו המוציא אמר רבי יוחנן וצבלד ע"י משקין כלומר צהא מודיעא לך. וכן כתבו סם הרא"ש והר"ן (ד"ה הילך) וכן כתב הר"ר יונה צפרק כ"צ מצרכין (טו: ד"ה לחם). ומיהו צנהגות

(מיימוניות דפוס קושטא) פרק ג' מהלכות ברכות כתוב צסם סמ"ק (סי' קנא קב). תחלתו סופגנין היינו שבלינתו רכה וסופו עיסה שאפילו פרישה

(ה) ואם אינו לא מבושל ולא מחובר אלא מפורר דק דק אף על פי שאין בו כוזה וכו'. פירוש שאין צפרוסה אחת כוזה אצל אם הוא רזה לאכול הרבה פרוקות צה מצרך ברכת המזון ולא דמי למ"ש שאם אינו אוכל כוזה שאין מצרכין עליו ברכת המזון שסם אינו אוכל מהכל כוזה: (ו) ב"ר דבר שבבייתו עבה וכו' ובצבד שיש בו תואר לחם. ואף על גב דגבי מצה אין לריך שיהא צו מואר לחם אפילו צנצבל שאני החס שיהיה לחם גמור קודם שנצבל מה שאין כן כאן שמתחלת היימו נצבל:

הגהות והערות
[טז] עיין מ"ש"ח רבינו בכסף משנה בסוף דבריו בהלכה זו:

מתור או זכירה או נחמדת של ברזל יו חייבים בחלה ובזכרת המוציא כרבי יוחנן דאמר מעשה אלפס חייבין ואע"ג שסכין אותם מעט שמן משהו בעלמא הוא שלא חשף העיסה: וכתבו עוד החוספות צפרק כל שעה (שס) אומר רבינו מס דדוקא צלילתו רכה פליגי דרבי יוחנן סבר אפייתו באילפס עושהו לחם וחייב בחלה וריש לקיש סבר אין עושהו לחם ופטור אבל צלילתו עבה כולי עלמא מודו דחייב בחלה אפילו על ידי משקה דהא חיוב בחלה הוא משעת גלגול דמוכה בכמה דוכתי וכן משמע מדתנן במסכת חלה (פ"א מ"ה) מחלתו סופגנין וסופו עיסה מחלתו עיסה וסופו סופגנין חייב בחלה ונראה לרבינו מס דהכי נמי מצרכים עליו המוציא ומציא ראה ממנחות (ע"ה) ומפרק כיצד מצרכין (ו:): דאמרין היה עומד ומקריב מנחה זירושלים אומר שהחיינו נטלו לאכלו אומר המוציא וקא פסיק ומני כל המנחות אפילו מנחת מחבת ומרשפת אף על פי שמוטוגנת בשמן ואין סבא לחלק בין מים לשמן. אבל על ירמיוזיו"ש שקורים אליטריא"ה היה אומר רבינו מס שאין מצרכין המוציא שאין זהם תוריתא דנהמא אע"פ שנתחייבה עיסתה בחלה ובפרק כיצד מצרכין סימונה דה מצרכין עליהם צורא מיני מזונות וזכרה אחת מעין שלש ודברים אלו כתובים הרא"ש (שס ס"ו טו) והר"ן (שס) והמרדכי שם (ס"ו תקנ"ג) בשם רבינו מס והגהות צפ"ג מהלכות זכרות (אות ג) בשם סמ"ג (עשין כו ק"א ע"ג) וסמ"ק (שס) וגם ה"ר יונה כתב דברים אלו צפרק כיצד מצרכין (שס) וכן כתב רבינו שמשון

עליו המוציא היינו דוקא בלא היטה דעתו מתחילה לבשלה או לטוגנה אבל אם מתחלה היטה דעתו לטוגנה או לבשלה במים אף על פי משהו בעלמא הוא שלא חשף העיסה: וכתבו עוד החוספות צפרק כל שעה (שס) אומר רבינו מס דדוקא צלילתו רכה פליגי דרבי יוחנן סבר אפייתו באילפס עושהו לחם וחייב בחלה וריש לקיש סבר אין עושהו לחם ופטור אבל צלילתו עבה כולי עלמא מודו דחייב בחלה אפילו על ידי משקה דהא חיוב בחלה הוא משעת גלגול דמוכה בכמה דוכתי וכן משמע מדתנן במסכת חלה (פ"א מ"ה) מחלתו סופגנין וסופו עיסה מחלתו עיסה וסופו סופגנין חייב בחלה ונראה לרבינו מס דהכי נמי מצרכים עליו המוציא ומציא ראה ממנחות (ע"ה) ומפרק כיצד מצרכין (ו:): דאמרין היה עומד ומקריב מנחה זירושלים אומר שהחיינו נטלו לאכלו אומר המוציא וקא פסיק ומני כל המנחות אפילו מנחת מחבת ומרשפת אף על פי שמוטוגנת בשמן ואין סבא לחלק בין מים לשמן. אבל על ירמיוזיו"ש שקורים אליטריא"ה היה אומר רבינו מס שאין מצרכין המוציא שאין זהם תוריתא דנהמא אע"פ שנתחייבה עיסתה בחלה ובפרק כיצד מצרכין סימונה דה מצרכין עליהם צורא מיני מזונות וזכרה אחת מעין שלש ודברים אלו כתובים הרא"ש (שס ס"ו טו) והר"ן (שס) והמרדכי שם (ס"ו תקנ"ג) בשם רבינו מס והגהות צפ"ג מהלכות זכרות (אות ג) בשם סמ"ג (עשין כו ק"א ע"ג) וסמ"ק (שס) וגם ה"ר יונה כתב דברים אלו צפרק כיצד מצרכין (שס) וכן כתב רבינו שמשון

צפרק קמא דמסכת חלה (שס) וזה לשונו ומשמע נמי דזכרת המוציא תלויה בחלה וכל דבר שצלילתו קשה אפילו בשלו צפרקין היינו מחלתו עיסה וסופו סופגנין ומצרכין עליו המוציא וטעון נטילת ידים וזכרת המזון וכן מחלת צלילתו רכה וסופו על ידי האור בלא משקה עד שתייה צלילתו רכה וסופו צאור על ידי משקה אלא שאחר כך כתב דמדאמרין צפרק כיצד מצרכין (שס) גבי לחם העשוי לכותח משמע שהלש עיסה גמורה ודעתו לבשלה במים או לטוגנה בשמן פטורה מן החלה והא דאמרין צפרק כיצד מצרכין דהאכלו מנחה מוציא לאו במנחת מחבת ומרשפת איירי דמוטוגנת בשמן ובעלה מחורת לחם אלא דקולת או במאפה תנור אי נמי בכל המנחות ושמן מועט ואין צו כדי לצטלו יח' וכן כתב הר"ן צפרק כל שעה (י"א. ד"ה אגל) בשם הרמב"ן (הל' חלה טו): דכי תנן מחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה היינו שעשאה מחלתה על דעת לחם דכתיב האי גונא הוא דמחייבא בגלגול ואע"פ שנמלך לעשותה סופגנין לא פקע חיובא מינה אבל כל שעשאה מחלתה על דעת סופגנין אע"פ שצלילתה קשה ואיכא גלגול לא מחייב. וכן נראה מדברי הרמב"ם צ"ו (ה"ו) מהלכות חלה. מיהו רבינו שמשון כתב צפרק קמא דחלה בשם הירושלמי (חלה פ"א ה"ד) שאפילו כשעושה אותה על דעת לבשלה אם נטל מן העיסה מעט לאפותה צאור חייבת כל העיסה בחלה דחיישין שמא תמלך ליקח כשיעור חלה וכן כתב הרא"ש צפרק כל שעה (שס) וזכרות חלה (ס"ו ט): ורבינו ירוחם (ני"ו ח"ה קמ"ה ע"ד) כתב שרבינו שמשון והרמב"ן סוצרים שאפילו צלילתו עבה אם בשלה או טוגנה אין מצרכין עליה המוציא ואפילו נתחייבה בחלה ואפילו שיש עליה תוריתא דנהמא דלא דמי זכרת המוציא לחלה דחלה צתר גלגול העיסה אזלין אבל זכרת המוציא הכל הולך אחר שעת אפייה ונתחלתה עיסה וסופה סופגנין או איפכא אם סופה סופגנין אין מצרכין עליה המוציא ואם סופה עיסה כלומר שנאפה ולא צפישול במים ולא צמיון מצרכין עליו המוציא וכן נראה עיקר עכ"ל. וכן הוא דעת ה"ר יונה צפרק כיצד מצרכין (מ. ד"ה ומו"ה) שאם היטה דעתו לבשלה עבה ואח"כ רככו על ידי משקים חייב בחלה שכיין שכבר היטה הצלילה עבה באותה שעה נתחייב בחלה שחיוצ בחלה תלוי בגלגול אבל אין מצרכין עליו המוציא שזכרת המוציא תלויה בלחם וזה כיון שנתבטל מחורת לחם אין מצרכין עליו המוציא ולא שלש זכרות עכ"ל. וכן נהגו העולם שלא לצרכן המוציא על הסופגנין וכיוצא בהם אע"פ שעושין מחלת עיסתן עבה. והרא"ש כתב דברי רבינו מס ודברי רבינו שמשון צפרק כל שעה (שס) ולא הכריע אלא דמדהביא דברי רבינו שמשון באחרונה משמע דכוותיה סבירא ליה וכן דעת רבינו שכתב בספר יורה דעה (ס"ו טע"ב) שמסקנת הרא"ש כדברי ר"ש ושכן דעת הרמב"ם ומכל מקום יש לתמוה [ג] למה סתם כאן דבריו כדעת רבינו מס כיון דהרא"ש והרמב"ם סבירי כר"ש ודאי דהכי נקטינן ואם כן כדבריו היה לו לומר: והגהות מיימוניות (דפוס קושטא) כתבו צפרק ג' מהלכות זכרות בשם סמ"ג (שס) שדברי רבינו

צפרק קמא דמסכת חלה (שס) וזה לשונו ומשמע נמי דזכרת המוציא תלויה בחלה וכל דבר שצלילתו קשה אפילו בשלו צפרקין היינו מחלתו עיסה וסופו סופגנין ומצרכין עליו המוציא וטעון נטילת ידים וזכרת המזון וכן מחלת צלילתו רכה וסופו על ידי האור בלא משקה עד שתייה צלילתו רכה וסופו צאור על ידי משקה אלא שאחר כך כתב דמדאמרין צפרק כיצד מצרכין (שס) גבי לחם העשוי לכותח משמע שהלש עיסה גמורה ודעתו לבשלה במים או לטוגנה בשמן פטורה מן החלה והא דאמרין צפרק כיצד מצרכין דהאכלו מנחה מוציא לאו במנחת מחבת ומרשפת איירי דמוטוגנת בשמן ובעלה מחורת לחם אלא דקולת או במאפה תנור אי נמי בכל המנחות ושמן מועט ואין צו כדי לצטלו יח' וכן כתב הר"ן צפרק כל שעה (י"א. ד"ה אגל) בשם הרמב"ן (הל' חלה טו): דכי תנן מחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה היינו שעשאה מחלתה על דעת לחם דכתיב האי גונא הוא דמחייבא בגלגול ואע"פ שנמלך לעשותה סופגנין לא פקע חיובא מינה אבל כל שעשאה מחלתה על דעת סופגנין אע"פ שצלילתה קשה ואיכא גלגול לא מחייב. וכן נראה מדברי הרמב"ם צ"ו (ה"ו) מהלכות חלה. מיהו רבינו שמשון כתב צפרק קמא דחלה בשם הירושלמי (חלה פ"א ה"ד) שאפילו כשעושה אותה על דעת לבשלה אם נטל מן העיסה מעט לאפותה צאור חייבת כל העיסה בחלה דחיישין שמא תמלך ליקח כשיעור חלה וכן כתב הרא"ש צפרק כל שעה (שס) וזכרות חלה (ס"ו ט): ורבינו ירוחם (ני"ו ח"ה קמ"ה ע"ד) כתב שרבינו שמשון והרמב"ן סוצרים שאפילו צלילתו עבה אם בשלה או טוגנה אין מצרכין עליה המוציא ואפילו נתחייבה בחלה ואפילו שיש עליה תוריתא דנהמא דלא דמי זכרת המוציא לחלה דחלה צתר גלגול העיסה אזלין אבל זכרת המוציא הכל הולך אחר שעת אפייה ונתחלתה עיסה וסופה סופגנין או איפכא אם סופה סופגנין אין מצרכין עליה המוציא ואם סופה עיסה כלומר שנאפה ולא צפישול במים ולא צמיון מצרכין עליו המוציא וכן נראה עיקר עכ"ל. וכן הוא דעת ה"ר יונה צפרק כיצד מצרכין (מ. ד"ה ומו"ה) שאם היטה דעתו לבשלה עבה ואח"כ רככו על ידי משקים חייב בחלה שכיין שכבר היטה הצלילה עבה באותה שעה נתחייב בחלה שחיוצ בחלה תלוי בגלגול אבל אין מצרכין עליו המוציא שזכרת המוציא תלויה בלחם וזה כיון שנתבטל מחורת לחם אין מצרכין עליו המוציא ולא שלש זכרות עכ"ל. וכן נהגו העולם שלא לצרכן המוציא על הסופגנין וכיוצא בהם אע"פ שעושין מחלת עיסתן עבה. והרא"ש כתב דברי רבינו מס ודברי רבינו שמשון צפרק כל שעה (שס) ולא הכריע אלא דמדהביא דברי רבינו שמשון באחרונה משמע דכוותיה סבירא ליה וכן דעת רבינו שכתב בספר יורה דעה (ס"ו טע"ב) שמסקנת הרא"ש כדברי ר"ש ושכן דעת הרמב"ם ומכל מקום יש לתמוה [ג] למה סתם כאן דבריו כדעת רבינו מס כיון דהרא"ש והרמב"ם סבירי כר"ש ודאי דהכי נקטינן ואם כן כדבריו היה לו לומר: והגהות מיימוניות (דפוס קושטא) כתבו צפרק ג' מהלכות זכרות בשם סמ"ג (שס) שדברי רבינו

פרישה
 (י) בלידתו רכה ובשלו במים וכו' ואם אפאו באילפס בלא משקה לא היו אדם לריש לקיש ולרבי יוחנן היו אדם. ונראה אמרין דבהרפית ולנסוף הדביק כולי עלמא לא פליגי דחייב בחלה דנהמא הוא כי פליגי דהדיק ולנסוף הרפית ריש לקיש סבר כמעשה חמה הן ופטוריס ורבי יוחנן אמר כמעשה אילפס הן ורבינו פוסק כרבי יוחנן שחייב אפילו הדביק ולנסוף הרפית ומשום הכי אינו מחלק זה:

דרישה
 מה שמקשה ב"י (סוף ד"ה ורבינו ירוחם) וזה לשונו ומכל מקום יש לתמוה למה סתם כאן דבריו כדעת ר"ת כיון דהרא"ש והרמב"ם סבירי כהר"ש ודאי הכי נקטינן ובספר יורה דעה כתב שמסקנת הרא"ש כדברי הר"ש ושכן דעת הרמב"ם נראה שזהו לאו קושיא דיש לומר שמה שפסק כאן כרבי יוחנן דחייב בחלה ומוזכר אפילו בשלו במים או טוגנו בשמן זהו בשלא היה בדעתו מתחלה לבשלו ולטוגנו שהרי

חדושי הגהות
 [ג] והדרישה והס"ם יטעו דבריו כיון דעיקר טעמו של הר"ש כיון שחייב לבשלו ולטוגנו לכן פטור מחלה וזכרת המוציא וא"כ י"ל דכאן איירי רבינו כשלא היה בדעתו לבשלו ומה שכתב אפילו בשלו או טוגנו וכו' ר"ל שנמלך אחר"כ וזכרה דעה מיימי שהיה דעתו מחלתה לכן ועיין שם בדרישה שהאריך עוד:
 [ד] בהג"מ שם הנוסח "או במחבת או על ברזל", ובסמ"ק ליתא לתיבות אלו: [ח] צ"ל לבשלו (מור וקציעה): [ט] עיין ט"ו ס"ק יז ומג"א ס"ק לז שכתבו דכונת רמ"א במש"כ ונהגו להקל היינו דא"צ לברך המוציא וגי' זכרות ולא כהבנת הב"ח:

רבינו כאן מיימי צמי שעושה עיסה דצלילתה עבה ואחר כך נמלך ובשלה דאף ר"ש מודה בזה דחייבת בחלה ומצרכין עליה המוציא ופשוט הוא ודלא כרבי גס לא כמו שכתב בשלחן ערוך (נהגה ס"ג) שנהגו להקל לצרכן עליהם המוציא יט' דהא כיון דלר"ש והרא"ש ורבינו אין לצרכן המוציא אם טוגנו בשמן אלא צמלך כדפירשתי אם נהגו להקל אפילו בלא נמלך וכרבינו מס יש לבטל המנהג דאין הלכה כיחיד במקום רבים דהלא גם הרמב"ן והרמב"ם כתבו כרבינו שמשון והרא"ש ורבינו. הביאם צ"י ע"ש: ופ"ש וב"בד שיהא בו תואר אדם. כן כתבו החוספות לשם על שם רבינו מס ואף על גב דלגבי חז"ל צמלך בשמן כתב רבינו דאם יש בהן כוונת מצרכין עליו המוציא אפילו אין בו תואר לחם היינו משום דלחם גמור היה מתחלה קודם שעשאה חז"ל אבל

צפרק קמא דמסכת חלה (שס) וזה לשונו ומשמע נמי דזכרת המוציא תלויה בחלה וכל דבר שצלילתו קשה אפילו בשלו צפרקין היינו מחלתו עיסה וסופו סופגנין ומצרכין עליו המוציא וטעון נטילת ידים וזכרת המזון וכן מחלת צלילתו רכה וסופו על ידי האור בלא משקה עד שתייה צלילתו רכה וסופו צאור על ידי משקה אלא שאחר כך כתב דמדאמרין צפרק כיצד מצרכין (שס) גבי לחם העשוי לכותח משמע שהלש עיסה גמורה ודעתו לבשלה במים או לטוגנה בשמן פטורה מן החלה והא דאמרין צפרק כיצד מצרכין דהאכלו מנחה מוציא לאו במנחת מחבת ומרשפת איירי דמוטוגנת בשמן ובעלה מחורת לחם אלא דקולת או במאפה תנור אי נמי בכל המנחות ושמן מועט ואין צו כדי לצטלו יח' וכן כתב הר"ן צפרק כל שעה (י"א. ד"ה אגל) בשם הרמב"ן (הל' חלה טו): דכי תנן מחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה היינו שעשאה מחלתה על דעת לחם דכתיב האי גונא הוא דמחייבא בגלגול ואע"פ שנמלך לעשותה סופגנין לא פקע חיובא מינה אבל כל שעשאה מחלתה על דעת סופגנין אע"פ שצלילתה קשה ואיכא גלגול לא מחייב. וכן נראה מדברי הרמב"ם צ"ו (ה"ו) מהלכות חלה. מיהו רבינו שמשון כתב צפרק קמא דחלה בשם הירושלמי (חלה פ"א ה"ד) שאפילו כשעושה אותה על דעת לבשלה אם נטל מן העיסה מעט לאפותה צאור חייבת כל העיסה בחלה דחיישין שמא תמלך ליקח כשיעור חלה וכן כתב הרא"ש צפרק כל שעה (שס) וזכרות חלה (ס"ו ט): ורבינו ירוחם (ני"ו ח"ה קמ"ה ע"ד) כתב שרבינו שמשון והרמב"ן סוצרים שאפילו צלילתו עבה אם בשלה או טוגנה אין מצרכין עליה המוציא ואפילו נתחייבה בחלה ואפילו שיש עליה תוריתא דנהמא דלא דמי זכרת המוציא לחלה דחלה צתר גלגול העיסה אזלין אבל זכרת המוציא הכל הולך אחר שעת אפייה ונתחלתה עיסה וסופה סופגנין או איפכא אם סופה סופגנין אין מצרכין עליה המוציא ואם סופה עיסה כלומר שנאפה ולא צפישול במים ולא צמיון מצרכין עליו המוציא וכן נראה עיקר עכ"ל. וכן הוא דעת ה"ר יונה צפרק כיצד מצרכין (מ. ד"ה ומו"ה) שאם היטה דעתו לבשלה עבה ואח"כ רככו על ידי משקים חייב בחלה שכיין שכבר היטה הצלילה עבה באותה שעה נתחייב בחלה שחיוצ בחלה תלוי בגלגול אבל אין מצרכין עליו המוציא שזכרת המוציא תלויה בלחם וזה כיון שנתבטל מחורת לחם אין מצרכין עליו המוציא ולא שלש זכרות עכ"ל. וכן נהגו העולם שלא לצרכן המוציא על הסופגנין וכיוצא בהם אע"פ שעושין מחלת עיסתן עבה. והרא"ש כתב דברי רבינו מס ודברי רבינו שמשון צפרק כל שעה (שס) ולא הכריע אלא דמדהביא דברי רבינו שמשון באחרונה משמע דכוותיה סבירא ליה וכן דעת רבינו שכתב בספר יורה דעה (ס"ו טע"ב) שמסקנת הרא"ש כדברי ר"ש ושכן דעת הרמב"ם ומכל מקום יש לתמוה [ג] למה סתם כאן דבריו כדעת רבינו מס כיון דהרא"ש והרמב"ם סבירי כר"ש ודאי דהכי נקטינן ואם כן כדבריו היה לו לומר: והגהות מיימוניות (דפוס קושטא) כתבו צפרק ג' מהלכות זכרות בשם סמ"ג (שס) שדברי רבינו

פרישה
 (י) בלידתו רכה ובשלו במים וכו' ואם אפאו באילפס בלא משקה לא היו אדם לריש לקיש ולרבי יוחנן היו אדם. ונראה אמרין דבהרפית ולנסוף הדביק כולי עלמא לא פליגי דחייב בחלה דנהמא הוא כי פליגי דהדיק ולנסוף הרפית ריש לקיש סבר כמעשה חמה הן ופטוריס ורבי יוחנן אמר כמעשה אילפס הן ורבינו פוסק כרבי יוחנן שחייב אפילו הדביק ולנסוף הרפית ומשום הכי אינו מחלק זה:

דרישה
 מה שמקשה ב"י (סוף ד"ה ורבינו ירוחם) וזה לשונו ומכל מקום יש לתמוה למה סתם כאן דבריו כדעת ר"ת כיון דהרא"ש והרמב"ם סבירי כהר"ש ודאי הכי נקטינן ובספר יורה דעה כתב שמסקנת הרא"ש כדברי הר"ש ושכן דעת הרמב"ם נראה שזהו לאו קושיא דיש לומר שמה שפסק כאן כרבי יוחנן דחייב בחלה ומוזכר אפילו בשלו במים או טוגנו בשמן זהו בשלא היה בדעתו מתחלה לבשלו ולטוגנו שהרי

חדושי הגהות
 [ג] והדרישה והס"ם יטעו דבריו כיון דעיקר טעמו של הר"ש כיון שחייב לבשלו ולטוגנו לכן פטור מחלה וזכרת המוציא וא"כ י"ל דכאן איירי רבינו כשלא היה בדעתו לבשלו ומה שכתב אפילו בשלו או טוגנו וכו' ר"ל שנמלך אחר"כ וזכרה דעה מיימי שהיה דעתו מחלתה לכן ועיין שם בדרישה שהאריך עוד:
 [ד] בהג"מ שם הנוסח "או במחבת או על ברזל", ובסמ"ק ליתא לתיבות אלו: [ח] צ"ל לבשלו (מור וקציעה): [ט] עיין ט"ו ס"ק יז ומג"א ס"ק לז שכתבו דכונת רמ"א במש"כ ונהגו להקל היינו דא"צ לברך המוציא וגי' זכרות ולא כהבנת הב"ח:

הכא דמעולם לא היה לחם ודאי לא נקרא לחם מתחלה כשנתגבל במים אלא היכא דאית ביה תואר לחם ומיהו אפילו אית ביה תואר לחם אין מצרכין המוציא אלא היכא דנמלך אצל אס מתחלה כשגללה עבה היה דעתו לנשלה במים או לטגנה בשמן סבירא ליה לרבינו שמשון דאין מצרכין עליהם המוציא אפילו אית ביה תואר לחם מדע שהרי רבינו חס צפרק כל שעה (לו: ד"ה דט"ו עלמא) הביא ראייה מדתנן במנחות (ע"ח:) נטלן לאכלן מצרך המוציא וסבירא ליה לרבינו חס דאייירי נמי במנחת מחבת ומרחשת דמתחלה

אבי הרא"ש ז"ל: וזו טרוקנין והוא שעושיין גומא בכירה ונותן בה קמח ומים ומערבם בה ונאפית בה חייב בחלה ומברך עליו המוציא ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח כיון שהוא בגומא מתקבצין יחד ונעשה כמו פת גמור.

שמשון נראים דוחק גדול ודבריו נראים צמוצלים במים אצל מטוגנים במחבת שאין שם אלא מעט שמן נראה כפסק הראשון שמצרכין עליהם המוציא וחייבים בחלה: וכתב הרא"ש צפרק כל שעה ובהלכות חלה (ס"ט) שרבינו חס היה נוהג כשלאין עיסה צביתו כדי לנשלה במים או לטגנה בשמן היה מצוה לאפות ממנה מעט ועל ידי זה נתחייבה העיסה כולה בחלה וגם לא היה אוכל בלא המוציא אחר שנתגלה או נטגנה וגם לא היה מברך עליו המוציא אלא מברך על לחם אחר ואח"כ אוכלה ע"כ. וכתבו רבינו

כשגללם עבה היחה דעתו לטגנה בשמן ואפילו הכי מצרך עליה המוציא אס כן צעל כרחק צריך לומר לרבינו חס דבמנחת מחבת ומרחשת אית ביה תואר לחם דאי לית ביה תואר לחם אין מצרך עליה אלא בורא מיני מזונות כדכתב להדיא לשם צמוצפות לרבינו חס השתא לר"ש דדמי ראיית רבינו חס ואמר דהא דתנן נטלן לאכלן מצרך עליהן המוציא לא איירי במנחת מחבת ומרחשת דההיא אין מצרך עליהן המוציא כיון שהיתה דעתו לטגנה בשמן אלא מיירי בשאר מנחת קולת דאינו מטגנה בשמן אלמא להדיא לר"ש אס היחה דעתו מתחלה לנשלה במים או לטגנה בשמן אין מצרך עליהן המוציא אפילו יש להם תואר לחם כמו מנחת מחבת ומרחשת והכי משמע מדברי רבינו צ"ד בסיומן ש"ט שכתב בספרת ר"ש צתם דכשמתחלה היחה דעתו לנשלה או לטגנה דפטורה מחלה ולא חילק בין אית ביה תואר לחם ללית ביה תואר לחם והוא הדין נמי דאין מצרכין עליה המוציא ורבינו שכתב כאן צתם דנאית ביה תואר לחם מצרכין עליה המוציא דמשמע דאף לר"ש דהלכה כמותו דינא הכי אין זה אלא צנמלך כדפירשתי ודוק:

צפרק יורה דעה סימן שכ"ט ושם (ד"ה כח) ציארתי טעמו וכן ראו לנוהג וכן כתוב בהגהות מיימוניות פ"ג מהלכות ברכות (אות ג) צס סמ"ק (סי' קנ"א) דירא שמים יאל ידי שניהם ולא יאכלם אלא צמוך הסעודה (ג):

יד גרסינן צפרק החולץ (יבמות מ.) גבי חלוט אע"ג דחלטייה מעיקרא כיון דהדר אפייה צתור לחם קרינן ביה ואדם יוצא ידי חובתו צסס ונראה דהוא הדין שמצרכין עליו המוציא ושלש ברכות מאחר שלא נאמר עליו צסוס מקום שלא יצרכו עליו המוציא ושלש ברכות:

זו טרוקנין והוא שעושיין גומא בכירה וכו'. צפרק כ"ד מצרכין (לו: טרוקנין חייבת בחלה מאי טרוקנין אמר אביי כובא דארעא ופירש רש"י כובא דארעא עושה מקום חלל צכירה ונותן לתוכו מים וקמח כמו שעושיין צאילפס. ואמר אביי טריחא פטורה מן החלה מאי טריחא איכא דאמרי גביל מירחא ופירש רש"י גביל מירחא נותנים קמח ומים צכלי וצוהשיין צכף וצופכים על הכירה כשהיא ניסקת. וכתב הרא"ש (סי' י"א) טרוקנין חייבין בחלה גרסינן ולא גרסינן פטורה והכי איתא בירושלמי (חלה פ"א ה"ה) טרוקנין חייבין בחלה ואומרים עליו המוציא אע"ג דבליילתו רכה וגובלא צעלמא הוי מכל מקום הוי כמו תחלתו סופגנין וסופו עיסה שחייב בחלה וגבי הא דאמר אביי טריחא פטורה מן החלה כתב ולא דמי לטרוקנין שאע"פ שבלילתו רכה אופין אותה צגומא שצכירה כמו שפירש רש"י דנעשה לחם אכל מירחא גביל כאן שופכין אותו על הכירה ומתפשט ואין תורת לחם עליו. ואמרינן תו בגמרא (ל"ג.) אמר ליה אביי לרב יוסף האי כובא דארעא מאי מצרכין איתו מצרכין איתו מצרכין אלא דקצע סעודתא עילייה אצל צטריחא אפילו קצע סעודתא עליה איתו מצרך אלא בורא מיני מזונות דאס לא כן מאי איכא בין טרוקנין לטריחא לגבי המוציא ורבינו פסק איפכא דצטרוקנין כתב צתם מצרך עליו המוציא משמע אפילו לא קצע סעודתא עליה וצטריחא כתב לחלק בין קצע סעודתיה עליה ללא קצע.

טרוקנין והוא שעושיין גומא וכו'. צפרק כ"ד מצרכין (סוף דף ל"ו) טרוקנין חייבין בחלה מאי טרוקנין אמר אביי כובא דארעא ואמר אביי טריחא פטורה מן החלה אמר ליה אביי לרב יוסף האי כובא דארעא מאי מצרכין עילייה אמר ליה מי סברת נהמא הוא גובלא צעלמא הוא ומצרכין עליה בורא מיני מזונות מר וזוטרקא קצע סעודתא עליה וצריך עליה המוציא ושלש ברכות אמר מר צר רב אשי ואדם יוצא בהן ידי חובתו צססא מאי טעמא לחם עוני קרינן ביה כך היא גירסת הספרים וכך הוא בצמ"ג (עשין כו ק"א ע"ג) וצאשיר"י וצקינור פסקי הרא"ש (אות י"א) מצואר לשם להדיא דצטרוקנין איתו מצרך המוציא אלא דקצע סעודתא עילייה אצל צטריחא אפילו קצע סעודתא עליה איתו מצרך אלא בורא מיני מזונות דאס לא כן מאי איכא בין טרוקנין לטריחא לגבי המוציא ורבינו פסק איפכא דצטרוקנין כתב צתם מצרך עליו המוציא משמע אפילו לא קצע סעודתא עליה וצטריחא כתב לחלק בין קצע סעודתיה עליה ללא קצע.

דרכי משה

(ג) ופיהו הני מילי בדבר דאית ביה תוריתא דנהמא בתר הטיגון דבדבר דלית ביה תואר לחם אף רבינו תם מודה כן כתבו התוספות והפוסקים הנ"ל (כדבריו) [כדבריו]. ומשמע בהגהות מיימוניות פ"ג דהלכות ברכות (אות ג) דבורמזיל"ש יש לספק אם יש בו תואר לחם אבל במדרכי פרק כל שעה (סי' תקצ"ב) דבורמזיל"ש שקורין בארצינו לאקשי"ן לית ביה תואר לחם אבל קרעפלי"ך ופשטידא הוי תואר לחם וכן כתב באגור (סי' רט"ז) דפשטידא או טורט"א הנאפית בתנור בבשר או בדגים או בגבינה אע"ג דבשר ודגים וגבינה עיקר מצרכין עליהן המוציא דמין דגן חשיבי ליה אינשי עכ"ל בשם הר"ר ישעיה והנה דעת הר"ר ישעיה כדעת רבינו תם (לו: ד"ה לחם) דפסק דדבר שבליילתו

עבה מברך עליו המוציא אבל לפי מאי דנקטינן אין לברך המוציא על שום אחד מהן אלא יש לאכלן תוך הסעודה או לברך המוציא על פת אחר כדי להוציא נפשיה מפלוגתא אבל לאקשי"ן יכול לאכול בלא סעודה מאחר דלית בהו תואר לחם. מיהו דוקא כשמטגן הפשטידא או הקרעפלי"ך בשמן או בשאר משקין אבל אם אפה אותן בתנור או במחבת בלא משקה מברך עלייהו המוציא מאחר דיש בהו תואר לחם דקיימא לן כרבי יוחנן דסבירא ליה הכי כמו שיתבאר בסמוך ואפשר דגם ר' ישעיה שכתב האגור דבריו מיירי ככהאי גוונא ואם כן דבריו הם אליבא דהלכתא וכן נ"ל. ועיי' לעיל (אות ב) גבי פת הבאה בכיסנין אם העיסה עצמה נילושה במשקין מה דינה:

דרישה

שהקשה לא קשה כלום: והנה אעתיק לשונו ומקור דבריו שם וזה כי שם בפירוש ר"ש אחר שהביא דעת ר"ת שמשוה ברכת המוציא לחלה ובשניהן אם מבשל או מטגן העיסה כן פטור והוא הביא ראייה לסחור דבריו וכתב דחלה אינו פטור אלא אם כן היה דעתו בשעת גלגול לבשלו אחר כך והאריך עד שלבסוף כתב וזה לשונו והא דתניא התם הכוסס חטה מברך עליה בורא פרי הארמה טחנה אפאה בשלה בזמן שהפרוסה קיימת בתחלה מצרכין עליו המוציא וכו' והיא רבי מאיר וכו' וקשה

אך לא נמלט ממה שקשה עליו ממה שכתב רבינו ירוחם שאפילו בלא היה דעתו מתחלה לבשלו ולטגנו ונמלך לבשלו ולטגנו שאף על פי שחייב בחלה פטור מהמוציא. ואף על פי שזה אינו מפורש להדיא בדברי רבינו משמון מכל מקום כשתעיין בדבריו מה שפירש בפרק קמא דחלה במשנה דעיסה שתחלתה סופגנין אזי בעינן תמצא כדברי רבינו ירוחם שכתב בנתיב ט"ז חלק ה' שכן הוא שאף על פי שחייב בחלה בנתבשל ובטיגון בנמלך אפילו הכי פטור מהמוציא ומה קשה ארכינו אבל ממה

הגהות והערות

כן נראה דצ"ל חייב: כאן גביל מירחא כצ"ל (מור וקציעה) וכ"ה בגמרא שם: